

Nr 22.

Av herr Ericson, Frans, m. fl. om ändrade bestämmelser angående överinseendet över anstalter för bildbara sinnesslöa.

Vid 1944 års riksdag framlämnade Kungl. Maj:t en proposition med förslag till lag om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa m.m. Förslaget var baserat på ett sakkunnigebetänkande och innehöll bl. a. skolplikt för bildbara sinnesslöa i åldern 7—21 år och att landstingen skulle inneha huvudmannaskapet. Vidare skulle statsbidraget betydligt utökas för anskaffandet av nya skolhemsplatser.

Andra lagutskottet tillstyrkte i huvudsak propositionen. Dock skedde avvikelser på en mycket viktig punkt, nämligen rörande överinseende över centralanstalterna, som utskottet, i enlighet med lämnade motioner, skulle överlåta på skolöverstyrelsen.

Kungl. Maj:t hade i likhet med de sakkunniga föreslagit, att ifrågasvarande överinseende skulle överlåtas åt medicinalstyrelsen. Som motiv härför anfördes i propositionen följande:

”Vid bedömandet av frågan, vilken myndighet som bör utöva överinseendet, bör beaktas, att de av skolöverstyrelsen framhävda pedagogiska synpunkterna endast äga giltighet under skoltiden, medan den sinnesslöe enligt förslaget dels kan omhändertagas redan före skolåldern, dels skall stå under övervakning jämväl såsom vuxen. För ett effektivt utnyttjande av samtliga platser för sinnesslöa, däri inbegripna sådana platser, vilka stå till förfogande å sinnessjukhus, bör vidare en enhetlig ledning av samtliga sinnesslöanstalter och sinnessjukhus eftersträvas. Sådan ledning kan emellertid ej tänkas utövas av annan än medicinalstyrelsen. Vidare synes det nära sambandet mellan socialvården bliva med medicinalstyrelsen såsom överordnad myndighet bäst tillgodosett, då det redan nu bedrivs ett intimt samarbete mellan medicinalstyrelsen och socialstyrelsen i socialmedicinska frågor. På grund av nu anförda skäl ansluter jag mig till de sakkunnigas förslag att förlägga överinseendet över de kommunala anstalterna hos medicinalstyrelsen. Givetvis bör undervisningen vid sinnesslöskolor och arbetshem stå under pedagogisk inspektion av skolöverstyrelsen genom den pedagogiska inspektionen för sinnesslöundervisningen.”

Vid ärendets behandling i första kammaren anförde statsrådet Möller bl. a.: ”Den strid som står i denna fråga har en mycket egendomlig karaktär. Det är väl ganska sällan man upptar en strid om frågan, vil-

ken myndighet som skall utöva tillsynen över en verksamhet i ett visst givet fall." Statsrådet återopade sitt yttrande i propositionen samt anförde i ett inlägg under debatten: "Och ändock är det ju så att det finnes tre olika kategorier, nämligen förskolebarn, skolbarn och äldre sinnesslöa, vilka så långt det är möjligt skola erhålla handledning för praktiskt arbete, som motiverar att man såsom tillsynsmyndighet väljer den myndighet, som så att säga har den vårdande verksamheten om hand, i vilken ålder den sinnesslöe än befinner sig. Och den myndigheten måste vara medicinalstyrelsen och icke skolöverstyrelsen. Jag har velat meddela detta faktum, som visar att utskottet sett alltför ensidigt på saken."

Ungefär samma synpunkter framhöllos under debatten av herr Källman, som dessutom påvisade en rad konsekvenser som kunde komma att uppstå i fråga om sinnesslövärderna, om det förslag som utskottet förordade bifölles.

Utskottsförslaget motiverades med att sinnesslövärderna icke är en medicinsk utan en pedagogisk fråga samt återopade en utredning av 1920, vari hävdades liknande synpunkter.

Utskottsförslaget bifölls av kammaren med 45 röster mot 30, vilka förordade Kungl. Maj:ts förslag.

Att utskottsmajoriteten och även riksdagen kunde fråntråda propositionen, som var baserad på en utredning, där eminenta sakkunniga krafter under flera år brytt sina hjärnor för att söka få fram ett förslag, som skulle lösa alla problem tillhörande sinnesslövärderna, är svårt att förstå. Genom riksdagens beslut att skolöverstyrelsen skall vara tillsynsmyndighet för centralanstalterna har det uppstått en hel del olösta problem, för vilka i de sakkunnigas förslag icke finnas några riktlinjer utarbetade. Man frågar sig exempelvis, vem som skall taga hand om obildbara barn upp till 12 år och bildbara skolbarn och arbetshemselever över 21 år. Många av dessa 21-åringar, som förlorat sina anhöriga och äro i saknad av hem, ha icke förmåga att klara sig själva, ej heller äro de lämpliga att utackorderas i enskilda hem, där de ofta få lida för sina lyten och sin sinnesslöhet. Praktiken har gett vid handen, att de, som icke lämpligen kunna utackorderas i enskilda hem, böra få kvarbliva vid anstalten och där få den vård och tillsyn de behöva. Detta är en synpunkt som redan vunnit tillämpning, i det att anstalterna undervisat i vissa lämpliga yrken samt skaffat jordbruk, där de som därtill äro lämpliga kunna få sysselsättning.

Inspektören för sinnesslövärderna dr Anna-Lisa Anell höll vid landstingsförbundets sista möte ett föredrag, där hon bl. a. anförde: "Det kan alltså sägas, att omorganisationen av sinnesslövärderna visserligen medfört vissa fördelar och ordnat vården för *en* grupp av sinnesslöa, men att den lämnat en hel del viktiga frågor olösta och att riktlinjer för deras

lösning äro svåra att draga upp. För min del anser jag, att gränsdragningen mellan medicinalstyrelsens och skolöverstyrelsens områden blivit olycklig och teoretisk och ej svarar mot de praktiska erfarenheterna på detta område. Under förutsättning att de nuvarande bestämmelserna skola bibehållas vill jag vädja om hjälp för att få klarhet och reda i de frågor jag här berört." Dessa huvudfrågor gällde obildbara småbarn, bildbara över 21 år samt vissa statsbidragsbestämmelser m. m.

Ungefär i samma stil yttrar sig vid förfrågan en föreståndarinna vid en större anstalt. "Jag såväl som de flesta inom sinnesslövärdens ansåg att sakkunnigförslaget var det enda riktiga; som det nu är hyser jag stora betänkligheter för sinnesslöa asylyster under 12 år samt äldre bildbara över 21 år, vilka jag tror skulle bli olyckliga och rotlösa vid en förflyttning." Då det för landstingen rörande deras byggnadsprogram samt även för andra, som ha att syssla med sinnesslövärd, är i hög grad behöfligt, att de riktlinjer, som skola lända till efterrettelse, äro klara och omspanna vården av alla sinnesslöa, bör en förnyad utredning härom företagas samtidigt som en undersökning bör ske, huruvida det kan vara till gagn för sinnesslövärderna i sin helhet att överinseendet är anförtrott åt skolöverstyrelsen. Det vore önskvärt, om denna utredning kunde verkställas, innan 2 § i lagen om sinnesslövärderna bringas i tillämpning.

Med stöd av ovanstående samt med stöd av statsrådet Möllers yttrande i debatten i första kammaren: "Jag skall gärna se till, om det inte går att göra en liten ytterligare utredning, innan man tar definitiv ståndpunkt"; få vi alltså hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående en klarare gränsdragning mellan skolöverstyrelsens och medicinalstyrelsens uppgifter och befogenheter på sinnesslövärdens område och att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga de förslag, utredningen må föranleda.

Stockholm den 16 januari 1946.

F. O. Ericson,
Boxholm.

G. W. Källman.

Gust. Rosander.

Alb. Ramberg.

A. J. Bärg.

Herman Ericsson.

Gottfrid Karlsson.

Elon Andersson.